

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nicolai Mazzotta theologia moralis

omnem rem moralem absolutissime complectens

Mazzotta, Nicolò

Augustae Vindelicorum & Cracoviae, 1756

Quæstio II. De Examine Conscientiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41004

de illo vero, qui recordatur intra Missam, solum dicit, ut conteratur.

Quæres, An etiam laici, qui ex necessitate communicant cum sola contritione mortalium, teneantur confiteri *Quamprimum*?

Respondeo Negative; quia hoc præceptum confitendi *Quamprimum* est mere Ecclesiasticum, & loquitur tantum de Sacerdotibus: ergo non est extendendum ad alios, cum in legibus positivis non valeat argumentum à pari: quare satisfaciunt confitendo illa mortalia in prima confessione, quodcumque eam erunt facturi. Hinc nec tenetur Sacerdos confiteri *Quamprimum*, si in dicto casu non celebret, sed more laicorum communicet: Vivald. & alii communiter: fecus vero, si communicet, celebrando die Parasceves, vel perficiendo Sacrificium inchoatum ab alio coacto, illud interrumpere; quia sic non communicat communione laica, sed Sacerdotali: Suarez, Vasquez, Lugo num. 129. & alii communiter, quamvis dubitet Dicañil. num. 157.

QUÆSTIO II.

De Examine Conscientiæ.

EXAMEN conscientiæ, est *Diligens perscrutatio peccatorum latentium in conscientia*: quoniam vero peccata mortalia sunt materia necessaria pœnitentiæ, venialia autem materia sufficiens quidem, sed libera; ideo videndum hic prius, quod examen sufficiat præsertim pro mortalibus: deinde cætera ad examen ipsum spectantia expendemus.

CAPUT I.

Quod examen Conscientiæ sit sufficiens præsertim pro mortalibus?

EX Præcepto Divino tenetur pœnitens per se loquendo præmittere confessioni examen conscientiæ; quia ex eodem tenetur aperire confessario omnia, & singula mortalia, & nequit id communiter præstare, nisi se prius

discufferit: Doctores communissime ex Trid. *sess. 14. c. 5.* Qui ergo confitetur absque debito examine (excepto articulo mortis, de quo infra) peccat mortaliter, & tenetur ad iterandam confessionem, etiamsi suam negligentiam tunc confessus fuerit: Nav. Bon. & alii; nisi vero confessarius per diligentes interrogationes hunc defectum suppleverit, juxta mox dicenda.

Hoc examen ex Trid. cit. debet esse *Diligens*: sed hæc diligentia non exigitur exactissima, & summa; quia talis obligatio redderet Sacramentum maxime onerosum, & tædiosum; item conscientias inquietas, cum semper dubitare possent, an sufficientem diligentiam adhibuerint, quod est contra finem Sacramenti, & legem Christi suavem: Suar. d. 22. f. 10. & alii communiter, Exigitur ergo tantum diligentia moralis, & humano modo, pro capacitate pœnitentis, pro mora temporis ab ultima confessione, & pro reliquis circumstantiis occasionum, negotiorum, ac peccatorum in confuso pulsantium conscientiam: ita ut cuique sufficiat regula, quam tradit Gob. t. 6. n. 491, Si conscientia testatur, esse à te adhibitam moralem diligentiam, quam adhiberes in negotio gravi, potes esse contentus.

Infers primo: Si post adhibitam moralem diligentiam, putes adhuc fore, ut, si plus temporis impenderes, occurrerent alia peccata, non ideo teneris plus temporis impendere; quia non teneris ad examen, quod ex se aptum sit generare horrorem, & tædium Sacramenti, & inquietudinem conscientiae: Bon. Laym. Lud. d. 16. f. 15. & alii communiter. Quod si postea dubites, an in confessione præterita adhibueris, necne, debitam diligentiam, hoc indicio poteris dubium tollere: si enim plura mortalia memoriæ occurrant, quam quæ sunt confessæ, non fuit diligentia sufficiens, ideoque teneris iterare confessionem: si vero aliqua, sed multo pauciora, credenda est sufficiens, ideoque satis est, si de omnis te accuses: Croix, & alii.

Infers secundo: Si ob fragilitatem tibi notam timeas, ne diu immorando in peccatorum examine, in eadem prolaboris consensu, poteris te examinare leviter, quamvis videas, ex defectu examinis te nonnulla omisurum; quia prævalet periculum vitandum: Tamb. & alii; & quid simile debet observare confessarius in ejusmodi interrogationibus de rebus turpibus, ut dicemus d. 2. Similiter: si pœnitens sit nimis scrupulosus, præstat leviter

ter examinari, ob periculum faciendi odiosam confessionem, & ob summam difficultatem, quæ est moralis impossibilitas : Tamb. Pal. & alii.

Infers tertio, Neminem obligari adnotare scripto sua peccata, etsi forte timeat, se obliturum ; nec qui multoties peccavit cum complice, tenetur illum interrogare pro investigando numero ; nec, qui toto anno e. g. omittit Missam, tenetur videre in Calendario dies festos, &c., quia hæ sunt diligentiaæ extraordinariæ, quas Trid. non exigit, sed tantum *Diligentem sui discussionem*, in suis scilicet cogitationibus, verbis, operibus, & omissionibus.

Infers quarto : Pœnitens, quantumvis sciat, se à Confessario esse diligenter interrogandum, nihilominus communiter tenetur se examinare ; quia alioquin exponeret se periculo, vel perperam respondendi, vel aliqua penitus omittendi. Potest tamen hic talis esse contentus minori diligentia, præsertim quoad species peccatorum communes hominibus sui status : Suar. d. 22. f. 11. Addit tamen, quod in hoc, vel simili casu possit quidem examen suppleri à Confessario ; non vero in confessionibus longis, quia tunc impossibile fere est, ut quis repente interrogatus, recordetur omnia : & tantum id admittit in rudibus, qui se examinare nequeunt ; quos admonet Sa v. *Confessio*, non esse nimis interrogandos de confessionibus præteritis bona fide factis, nisi intelligatur aliquid defuisse.

Infers demum, Timoratis ; & frequenter confiteri solitis sufficere modicam diligentiam ; quia non obligantur ad diligens examen venialium, utpote non cadentium sub præceptum confessionis ; & aliunde, si peccassent mortaliter, certe ob oculos peccatum illud haberent : Tamb. Gob. num. 488. Idem est de eo, qui una, vel altera hora post absolutionem relabatur in mortale, & mox recurrat ad confessionem. In articulo autem mortis ea diligentia est adhibenda, quæ pro circumstantiis morbi, & temporis potest moraliter fieri : Doctores communiter.

C A P U T II.

Reliqua ad examen Conscientiæ spectantia expenduntur.

V IDENDUM hic Primo, Quomodo discerni possit veniale à mortali ? Secundo, Quomodo cognosci possit

fit peccatorum numerus? Tertio, Quomodo peccatorum species? Quarto, Quomodo circumstantiæ mutant species? Quinto demum, Quomodo discerni possint peccata contra singula Decalogi Præcepta?

§. I.

Quomodo discerni possit mortale à Veniali?

UT in Conscientiæ examine discerni possit mortale, quod est materia necessario confitenda à veniali, quod est materia libera, hæc traditur regula à Doctõribus: Ibi est mortale, ubi concurrunt hæc tria, *Gravitas materiæ, Plena advertentia, & Plenus consensus*: contra vero ibi est veniale, ubi unum horum delit, ita ut decidat à mortali, ratione, vel parvitatæ materiæ, vel semiplenæ advertentiæ, vel semipleni consensus: quia tamen de hoc fuse actum est in Tract. de conscientia tom. I. tr. I. d. I. q. I. c. 2. & seq. idcirco hic amplius immorari non vacat. Porro quid agendum sit Penitenti, si dubitet, an plene consenserit in tentationem, necne? vide ibid. cap. 4. circa medium.

§. II.

Quomodo discerni possit peccatorum numerus?

TRIA hic forent examinanda, Primo, An actus physice unus possit esse multiplex numero peccatum? Secundo, An actus physice plures possint esse unum numero peccatum? Tertio, Quomodo peccatum numero multiplicetur per retractationem, aut interruptionem? Sed de his vide etiam abunde dicta loco jam cit. §. antec. circa finem capitis 2.

Duo tantum ad illius Doctrinæ complementum hic addenda reor. Alterum est, ut, quæ ibi dicta uberrime sunt de peccatis commissionis, dicantur proportionaliter de peccatis omissionis: v. g. Qui retinet rem alienam invito domino, toties peccat, quoties retractat voluntatem restituendi: item, quoties ex impotente evadit potens, & non restituit, cum per impotentiam discontinuata fuerit prior voluntas, ut not. Pal. Putat etiam Suar. cum aliis, multiplicari tale peccatum per interruptionem somni, aut omnimodæ distractionis; quia tunc

tunc nihil manet exterius, in quo continetur. Sed in hoc contradicunt Lug. & alii, quia, si prior voluntas fuit efficax, non omnino perit in somno, sed mansit in aliquo suo effectu, etiamsi insensibili. Qui vero à primo mane festi decernit non audire Missam, & sæpe usque ad meridiem repetit hanc voluntatem, Ovied. dicit, fore unum peccatum, qualescunque fuerint tunc interruptiones (dummodo non adsint etiam retractationes) quia à primo mane incipit exterius peccare per omissionem Missæ ex D. Th. 2. 2. q. 29. à. 3. ad 3. & hæc una omisso quasi continue perducitur usque ad meridiem.

Alterum est statuere, quid agendum sit pœnitenti; cui sit moraliter impossibile scire numerum suorum peccatorum? Qua in re dico, norandum apud se esse tempus, quo ita male vixerit; tum quoties circiter soleret per diem, vel hebdomadam, vel mensem peccatum suum repetere; tum si uno tempore plus peccaverit, quam alio, &c. Sic enim exponendo statum suum Confessario, satisfacit tali præcepto examinis, & confessionis; quia facit, quod potest: Doctores communiter: Hinc si meretrix v. g. quibuscunque exposita scire nequit quot personas, vel quot conjugatas, quotve liberas, aut sacras admiserit, vel parata fuerit admittere, satis est, si examinet, & dicat, quanto tempore ita vixerit parata ad quosvis; & an sæpe in hebdomada solita sit reipsa, vel saltem animo, quoslibet promiscue admittere; nec debet Confessarius eam ultra urgere ad certum numerum exprimendum, quia plerumque urgebit ad errandum, ut satisfaciat suæ scrupulositati. In peccatis vero, quæ sunt enormiora, aut rarius fiunt, facilius sciet numerum saltem circiter; quantum autem exprimat hoc verbum *Circiter*, dicemus q. 3.

§. III.

Quomodo discerni possint peccata specie diversa?

HÆC regula communiter traditur à Doctoribus: *Illæ peccata specie differunt inter se, quæ, vel opponuntur diversis virtutibus, vel eidem virtuti modo notabiliter diverso.* Itaque, præter dicta hac super re in Tract. de conscientia cap. supra cit. quæsito tertio, quod fac confulas; Hic nota

I. Ex

I. Ex Sanch. l. 4. Decal. c. II. n. 25. si parens filio imperet hodie studium, cras aliud negotium, licet materiæ secundum se sint notabiliter diversæ: tamen neglectus utriusque sunt duo peccata numero tantum distincta: & satisfit dicendo, *Bis fui inobediens Patri*; quia hujus intentio censetur esse ex eodem motivo, Idemque est, si quis frangat votum jejunii, & votum orandi; sunt enim duo peccata numero tantum distincta, & satisfacit dicendo: *Bis fregi votum*.

II. Mollicies, Fornicatio, Sodomia, Bestialitas specie differunt; quia, etsi opponantur eidem virtuti castitatis, opponuntur tamen modo notabiliter diverso; hoc est (ut bene Tanner. d. 4. de Peccatis ex Valent.) adeo diversa ratione, & malitia opponuntur eidem virtuti, ut qui est propensus ad unum eorum, quantum est ex malitia peccati, non sit similiter propensus ad aliud. Jure proinde damnatur ab Alex. VII. Prop. 24. *Mollicies, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infima; ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem: & Prop. 25. Qui habuit copulam cum soluta satisfacit Confessionis præcepto dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.* Similiter peccatum commissionis, & peccatum omissionis circa eandem virtutem possunt specie distingui. ut odium Dei, & omissio amoris debiti: item hæresis, & ignorantia respectu ejusdem articuli; item positive occidere proximum, & permittere emori fame; ideoque opus est id explicare in confessione: Dicast. d. 9. à num. 396. & alii contra Montefin.

III. Licet copula incepta, & completa opponantur eidem virtuti; quia tamen diversimode, ex dictis etiam in Tract. de Consc. opponuntur; idcirco earum diversitas est explicanda: similiter, si quis tangendo solutam se polluat, id debet explicare, quia non sufficit explicare solos tactus: item in Sodomia probabilius est explicanda in confessione, tanquam mutans speciem circumstantia Agentis, vel Patientis; quia diversa est species malitiæ se polluentis, quam peccatum patientis: Doctores communiter contra Dian. p. II. tr. I. ref. II. Item explicandum est, an ea commissa sit cum mare, an femina, an cum consanguineis, vel affinibus, & an uxoratus propria uxore abusus sit. Item, cum procurata sit pollutio tactibus propriis, an alienis, vel cum aliqua commixtione corporum: Busemb. Fill. & alii. Similiter explicanda
verius

verius videtur in fornicatione circumstantia sponsi, vel sponsæ de futuro, ob injuriam, quæ alteri sponso irrogatur; quamvis non sit adulterium: sicut & in incestu circumstantia personæ in primo gradu lineæ rectæ ob specialem violationem pietatis. Item probabilius circumstantia filiæ legalis, vel spiritualis; videtur enim, quod confessarius peccans cum pœnitente sacrilegium speciale committat ratione vinculi similis cognationi spirituali ex Sacramento contracti; item circumstantia disparitatis cultus: ob injuriam Sacramento Baptismi irrogatam peccando cum infideli, item videtur sacrilegium diversum, si quis peccet cum Sacerdote, ac si cum Religioso, cum videatur diversæ speciei votum Castitatis unius, & alterius; & similiter votum Castitatis solemne videtur communius specie differre à voto simplici, contra Sanch. Similiter, si inducatur mulier ad peccandum, explicanda est circumstantia inductionis, & scandali. Similiter demum in peccato adulterii explicandum est, an conjugatus peccaverit cum libera; an liber cum conjugata; & in peccato sacrilegii, an habens votum peccaverit cum non habente, an vero non habens votum cum habente: Doctores communiter contra Dian. Reliqua habentur in præceptis Decal. pro suis cujusque materiis, quæ omnia habebis etiam infra in compendium redacta sub finem hujus capituli §. 5.

Quæres primo, An exponere se periculo peccandi sit ejusdem speciei cum eo peccato?

Respondeo affirmative; Quia quælibet virtus obligat ad fugam periculi, & occasionis suæ transgressionis, adeoque contra illam speciatim peccatur: hinc, qui semel se exposuit periculo v. g. ebrietatis, & semel periculo incontinentiæ, non satisfacit dicendo, *Bis me exposui periculo peccandi*; sed debet explicare objectum periculi. Imo, licet incontinentia, & ejus periculum sit ejusdem speciei, debet explicari utrumque, si utrumque sit seorsim admissum; quia secus vel confitereris, quod factum non est, vel non confitereris, quod factum est; debet enim dici illa species infima, quæ reipsa est admessa: Doctores communiter.

Quæres secundo, Ad quam speciem peccati pertineat jactantia de peccato præterito?

Respondeo, Probabile esse (dummodo absit delectatio, desiderium, scandalum, & infamia) unam continere speciem irreverentiæ contra Deum, cujus offensatur,

tur ad captandam gloriam; ideoque per se loquendo non est opus explicare in specie, de qua re te jactes, sed sufficit dicere, *Jactavi me de mortali*: Nav. Dian. Pal. Tamb. l. 2. *Conf.* c. 2. n. 10. *Dixi Probabile*. Nam oppositum probabilius reputant Sanch. Rodr. Dicast., Croix n. 1125. quia, sicut quævis virtus specialiter obligat ad non inducendum alium ad sui transgressionem, ita etiam ne glories de ipsius transgressione, quia sic etiam vilipenditur specialis ipsius honestas. Cæterum non est opus addere, an revera commiseris id, de quo te jactas, quia eadem est irreverentia, sive peccatum sit verum, sive falsum; & mendacium, quod additur, secundum se est tantum leve: Cajet. Nav. Sanch. Tamb. num. 12.

Quæres tertio, Ad quam speciem peccati pertineat desiderium?

Respondeo, Ad eam speciem peccati, cujus est desiderium: Doctores communissime; hinc non solum differunt specie desiderium furandi, & fornicandi, sed etiam desiderium aspiciendi, tangendi, osculandi, fornicandi, &c. singula ab invicem specie differunt, quia tendunt in ista objecta, prout à parte rei ponerentur; & si à parte rei ponerentur, distinguerentur specie, ut patet. Si autem quis concupivit mulierem non reflectens ad ejus conditionem, an scilicet esset libera, an conjugata, an consanguinea, an voto adstricta, &c. ita ut nullam habuerit advertentiam ad has circumstantias, satisfacit dicendo, *Desideravi mulierem*: at in dubio, an advertentur; si solitus erat abhorre ab adulterio, incestu, sacrilegio, præsumi potest, quod fuit desiderium solius fornicationis; si solitus erat sine discrimine concupiscere quaslibet, censeri debet reus omnium; unde accusare se debet etiam de hac animi sui dispositione: Croix n. 1033. Plura de his vide in Tract. de Conscientia loc. cit. cap. 2. quælit. 3.

Quæres quarto, Ad quam speciem peccati pertinet delectatio morosa?

Respondeo (breviter tamen, cum huic quæsitio satisfactum etiam ex parte sit in Tract. de Conscientia loc. cit.) Si delectationes morosæ sint de objectis diversis formaliter ut talibus, vel de eorum circumstantiis formaliter ut talibus, specie inter se distingui pro illorum diversitate: v. g. si quis secum delectetur de copula cum conjugata ut tali, contrahit malitiam adulterii, & sic de aliis;

aliis; quia actus specificatur à suo objecto: Doctores communissime. At, si materialiter tantum ferantur in talem circumstantiam tenentem se ex parte objecti, quæ ideo non sit expresse, vel directe volita: v. g. Si quis secum delectetur de copula cum conjugata, ita ut nec desideret, nec delectetur de illa, prout est cum conjugata, Sanch. Less. Lug. & alii multi adhuc dicunt, contrahere specialem malitiam illius circumstantiæ adulterii; ideoque hoc esse exprimendum in confessione. Sed oppositum dicunt etiam practice probabile Con. Sal. Fill. Bonac. Pal. Averf. Ovied. Dicast. Carden. Croix num. 1024. & alii multi; quia, cum delectatio sit actus inefficax, non tendit ad tale objectum, prout à parterei poneretur (uti econtra est desiderium), sed prout est delectans; circumstantia autem conjugatæ non habet in casu delectationem; adeoque voluntas affective præscindit à tali circumstantia: ergo satis est dicere: *Habui delectationem morosam de copula*; si autem sit delectatio morosa semel de pollutione, semel de copula, &c. etiam si non ut talibus, non satisfacis dicendo, *Bis delectavi me in objecto turpi*, quia delectatio de pollutione est inchoata pollutio, de copula est inchoata copula, &c. ergo specie distinguuntur: Dicast. post Vasq. Less. Pal. & alios contra Berteau & alios apud Moyam. t. 3. d. 3. n. 18.

Porro ad quam speciem pertineat scandalum, seu inducere alterum ad peccatum, vide fuse dicta de Scandalo tom. 1. tr. 2. d. 2. q. 1. c. 3. §. 3. Sicuti demum, ad quam peccati speciem pertineant, quæ fiunt ex conscientia erronea, vel ignorantia culpabili, vel practice dubia, vide dicta in Tract. de Conscientia tr. 2. & 3. per totas.

§. IV.

Quomodo discerni possint Circumstantiæ mutantes speciem?

CIRCUMSTANTIA peccati supponit illud in certa specie malitiæ constitutum; eam tamen malitiam aliter afficit, vel augendo tantum, aut minuendo; vel etiam addendo novam speciem peccati, addentis scilicet novam oppositionem virtuti diversæ, aut eidem virtuti modo notabiliter diverso. Atque hæc circumstantiæ
ex

ex Aristotele, & Cic. ap. D. Th. 1. 2. q. 7. à 2. præcipue sunt sex contentæ in hoc versu :

Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando.

I. *Quis* significat personam agentem, vel patientem; ut si Sacerdos sit fornicatus, vel solutus cum conjugata; ibi enim additur circumstantia sacrilegii, hic adulterii; imo videtur apud Illun. diversum specie sacrilegium, si sit Sacerdos, vel si sit Religiosus, vel habeat votum simplex castitatis: sed probabile est etiam oppositum apud anchez. huc spectant omnia dicta §. 3. nuper expedito sub num. 3. Denique injusta læsio personæ in bonis corporis, honoris, aut famæ habet novam speciem impietatis, si sit in parentes, aut filios, aut conjugem, & probabilius etiam in fratrem, & sororem: Illun. Lug. Con. & alii. Non vero læsio in bonis fortunæ; furtum enim his factum non esset impietas, nisi etiam læderet in corpore, honore, &c. Contra autem Superiorem, vel Benefactorem non habetur impietas, sed tantum peccatum majus: Illf.

II. *Quid* significat materiam peccati: sic in odio explicanda est qualitas mali alteri voliti, vel in bonis animi, vel corporis, vel fortunæ: in gaudio vero de malo alieno, vel in tristitia de ejus bono, videtur recurrere eadem doctrina, quam §. antecedenti diximus de delectatione morosa, cui hæc comparantur; dummodo absit voluntas efficax, ac desiderium.

III. *Ubi* significat locum, ratione cujus peccatum contrahere potest speciem sacrilegii: Primo, Per effusionem sanguinis, vel seminis, (& probabiliter etiam non publicam) in loco Sacro, hoc est intra Ecclesiam, non autem in Sacristia, &c. Secundo, Ob furtum è loco Sacro, hoc est Ecclesia, & Sacristia: at non è clauastro, &c. & si furtum rei sacræ de sacro, probabilius sunt duo sacrilegia specie distincta: si autem crumenam fureris ab homine in Ecclesia, probabile est, non esse sacrilegium, quia non furaris de Sacro (ut dicitur cap. *Quisquis* 17, q. 4. & denotat depositum in Ecclesia) sed in Sacro, Lug. & alii contra Suar. & alios. Si autem fureris de Sacro per effractionem, incurris etiam excommunicationem reservatam Papæ c. *Conquesti, de Sent. Exc.* Tertio, per extractionem rei à loco Sacro, etiam Clau-

Claustro, Cœmeterio, domo Episcopi, &c. Addunt tamen Fagun. Dicast. & alii, per publicas pugnas, percussiones hominum sine sanguine, contumeliosas rixas mulierum, exonerationem ventris, & similia, contrahi specialem malitiam sacrilegii, si fiant in Ecclesia, quia specialiter dedecent, & inhonestant locum Sacrum; maxime si ibi asservetur Venerabile. Idemque est turpis comœdia in Templo; Suar. Bon. vel turpis cantio publice inter Divina Officia: Gob., vel turpis tactus publicus ante Altare: Lug. non autem oscula, aut tactus in alio loco Templi: Sanch.

IV. *Quibus auxiliis* significat instrumenta, & causas, quæ mutant speciem, si specialem malitiam continent: uti si ope dæmonis aliquem occideris: & diversum etiam est, si cum expressa, vel cum tacita tantum ejus invocatione. Item si alios ad crimen induxeris, si verbo, exemplo, præsentia animaveris, &c.

V. *Cur* significat finem externum operantis, ut si fureris vinum, ut te inebries. Si autem omittas Missam die festo, ut studeas, satis est dicere, *Omisi Missam die festo*, quia inordinatus amor studii non est peccaminosus quoad intentionem finis, sed quoad omissionem Missæ. Contra vero, si pridie festi eas absque justa causa ad locum, ut ad Missam audiendam redire nequeas, non satisfacis dicendo, *Omisi Missam die festo*, sed opus est dicere: *Ex intentione non audiendi, &c. aliquid egi, quo me reddidi impotentem*, quia hic finis ipse est substantia actus peccaminosi: Illf. & alii.

VI. *Quomodo* significat modum, quo actio fit, qui, si sit specialiter inhonestus, mutat speciem: sic, qui feminam violenter luxuriæ causa abducit, committit peccatum raptus: qui vi alicui sua eripit, exercet rapinam: huc etiam reducitur modus, quo fit actio ex plena, vel semiplena deliberatione, ex scientia, ignorantia, conscientia erronea, &c. de quibus fuse dictum est in Tract. de Consc.

VII. *Quando* significat tempus, ut an die festo exerueris opera servilia, confabulatus sis in Missa, & quamdiu. Putant non pauci, nec ignobiles Doctores apud Sanch. l. 5. *Consil. c. 2. dub. 3.*, Omne mortale die festo commissum ob oppositionem cum divino cultu, habere speciem irreligiositatis, ac sacrilegii, quia cap. *Omnis l. de Feriis* specialiter recipitur, *Die Dominica ab omni opere illicito abstinere*; & D. Aug. & D. Thom. *R. P. Nicol. Mazzotta Theol. Mor. Tom. III. T. 2. 2.*

2. 2. q. 122. a. 4. ad 3. *Magis contra hoc præceptum agit, qui peccat in die festo.* Sed communius, & probabilius Doctores apud Lug. Sanch. & Dian. p. 1. t. 7. r. 32. hoc negant ex communi praxi Confessariorum, & Pœnitentium, non curantium de hac circumstantia: text. autem, & PP. cit. tantum volunt, mortale die festo commissum gravius opponi fini ultimo sanctificandi festum, quam opponantur opera servilia alioqui licita; non autem quod tunc prohibeatur speciatim ex motivo religionis; uti prohibetur opus servile; hoc enim est materia præcepti sanctificandi festum, illud opponitur fini talis præcepti, & finis legis non cadit sub legem: Illung. Cæterum, si peccatum fieret ex intentione profanandi, & contemnendi diem festum, utique esset species irreligiositatis, ac sacrilegii ob gravem contemptum Dei.

§. V.

Quomodo discerni possint peccata contra singula Decalogi Præcepta?

I. **C**ONTRA primum præceptum: Errores; vel dubia infide sunt ejusdem speciei in quacunq; materia sint: qui ergo dubitavit semel de Eucharistia, semel de Purgatorio, semel de æternitate animæ, satisfacit dicendo, *Ter dubitavi in fide*; quia tota malitia desumitur ex oppositione cum divina auctoritate, quæ est eadem in omnibus. At ignorantia culpabilis Mysteriorum, dubium de fide, & positiva hæresis, distinguuntur specie inter se; sicut etiam apostasia à fide, & infidelitas; uti etiam defectio à fide in Judæismum, Paganismum, Hæresim, &c., quia hæ sectæ habent diversam oppositionem cum Religione: Lug. d. 16. num. 291. Superstitio cum pacto explicito specie differt ab ea, quæ sit cum pacto tantum implicito, & tacito ob malitiam notabiliter diversam: Sanch. Bon. & alii contra Dian. p. 1. t. 7. r. 66. Divinatio, sive fiat per aves, sive per stellas, &c. est ejusdem speciei, si autem misceantur sacra profanis, accedit species sacrilegii: Dian. Less. & alii: item hæresis tantum externa specie differt ab ea, quæ est simul interna, quia hæc habet strictam rationem hæresis, & afficitur excommunicatione: Bull. Cœn. Denique simonia juris naturalis specie differt à simonia juris

juris tantum Ecclesiastici, ob turpitudinem notabiliter diversam: Croixnum. 993.

II. Contra secundum: Blasphemix in Deum, B. V. & SS. ex Suar, Sanch., Less. & alii communiter distinguuntur specie, sicut distinguuntur latria, hyperdulia, & dulia; tamen Cajet. Dian. Tambur. & alii probabiliter etiam negant, quia omnes blasphemix speciem sumunt ab ipso Deo, sive in se, sive in suis Sanctis honorando. At, si blasphemia sit hæreticalis, accedit species hæresis: Lug. & alii communiter. Vide dicta tom. I. cap. de Blasphemia §. 1. quæsit. 3. Juramenta per Deum, Sanctos, vel alias creaturas Dei sunt ejusdem speciei, quia in omnibus idem Deus vocatur in testem: Lug. num. 287. Item jurare, quod non vis implere, vel quod scis esse falsum, vel de quo dubitas, an sit verum, sunt ejusdem speciei: Dicast. & alii. Et perjurium execratorium specie differt à simplici, quia est etiam contra charitatem propriam: Dicast. d. 9. num. 538. contra Lessium. Pal. dicit, perjurium assertorium specie differre à promissorio: sed negant Suarez, Cajet. & alii, quia utrobique vocatur tantum Deus in testem animi præsentis. Vota facta Deo, B. V. vel aliis SS. sunt ejusdem speciei, ut dictum est de Juramento; item de quacunque re gravi fiant: sic qui vovit Jejunium, Missam, Rosarium, & nihil implevit, satisfacit dicendo, *Ter transgressus sum grave votum*: Dicast. Lug. & alii. At, si votum fuerit juratum, est etiam contra fidelitatem: Tambur. & alii. Qui vovit jejunium conditionate, si furetur, confitens furtum tacere potest votum, dummodo impleverit; qui vero vovit non furari, & si furetur, jejunare; confitens furtum addere debet, fregisse votum non furandi, etsi jejunavit, quia commisit sacrilegium; qui autem vovit vel non furari, vel jejunare, confitens furtum tacere potest de voto, dummodo jejunaverit; Croix n. 1003.

III. Contra tertium: Ejusdem speciei est die festo exercere opus servile, ac forense tunc prohibitum: diversæ vero omittere Missam. Si tunc diu confabuleris, in Missa inducendo alium, Tambur. putat. unum esse peccatum, dummodo paratus ille esset ad confabulandum, secus si eum compuleris. Qui die Natalis Domini unam audit Missam, non peccat; si nullam, unum peccatum est, etsi incidit in Dominica, quia peccat tantum contra Religionem; secus, si eam etiam vove-

rit, vel Confessarius adjunxerit in pœnitentiam. Eadem dicenda sunt de jejunio: nam violatio jejunii quadragesimalis per comestionem carniū specie differt à comestione lacticiūm, ob notabilem diversitatem oppositionis cum temperantia: & similiter à comestione multiplici cibi non vetiti: Sanch. Ovied. & alii: & multiplex comestio carniū est multiplex peccatum, non vero multiplex cibi non vetiti. De comestione vero lacticiūm in jejunio extra Quadragesimam, vide, quæ diximus in Tract. de Jejun. tom. I. d. I. q. 4. c. 4. §. I. Qui in mortali suscipit Sacramentum vivorum, peccat peccato diversæ speciei ab eo, qui in peccato ministrat; quia ultra irreverentiam non impedit in se ejus effectum. Qui in excommunicatione, & simul in mortali, & simul non jejunus communicat. Vasq. Dian. Lug. Tamb. Gob. & alii putant, unum peccatum committere contra reverentiam Sacramenti; sed probabilius Bon. Avers. & alii dicunt duo specie distincta, quia contra excommunicatum, & non jejunum est præceptum Ecclesiasticum ex motivo reverentiæ erga Christi Corpus, & contra peccatorem est præceptum divinum ex motivo non frustrandi Sacramentum suo effectu. Et idem est, si Sacerdos in mortali, & simul sine vestibus sacris, vel extra lapidem, vel cum corporali plicato celebret: Dicast. & alibi: celebrans etiam in solo mortali peccat ut minister, & ut suscipiens. Qui culpabiliter omisit communionem Paschalem, & communionem per Viaticum, duo peccata committit specie distincta, ob motiva præceptorum diversa. Qui autem suscipit Sacramentum pœnitentiæ sine debito examine, & sine dolore, & sine integritate, unum peccatum committit; ideoque satis est dicere: *Confessus sum sacrilege*. Probabile item est, Sacerdotem, qui sit & Beneficiatus, & Monachus omittendo Horas unum peccatum committere, adeoque satis foret dicere, *Omissi horas debitas*; non enim peccat contra justitiam ratione beneficii, sed tantum non facit fructus suos: Henr. Sanch. Fill. Sal. Pelliz. Tamb. Pal. & alii contra Suar. Laym. Bonac. & alios.

IV. Contra quartum: Odium, detractio, contumelia, &c. facta contra parentes sunt diversæ speciei ab injuriis alteri factis, quia sunt contra pietatem, & nomine parentum venit etiam avus, & proavus: Lug. n. 298. Tamb, l. 2. *Conf. c. 5. At, si furatus es parenti, satis est*

est dicere, *furatus sum*, quia non est actio contra pietatem, nisi inducat periculum paupertatis: Croix n. 1006. Injuria, quam pater infert filio, aut nepoti, conjux conjugii, frater fratri, differunt specie; quia, licet singulæ sint contra pietatem, tamen in singulis est diversa deformitas ratione diversi tituli conjunctionis; ac si injuria sit contra alios etiam propinquos, etiam benefactores, &c. non contrahit novam speciem in confessione explicandam; uti nec si fiat contra Sacerdotem, dummodo non sit percussio: Lug. num. 310. Si injuria fiat Superiori, qua tali, additur nova species contra reverentiam, hinc, si formali contemptu transgrediaris ejus præceptum leve, præter inobedientiam levem additur malitia gravis contra reverentiam debitam; non tamen, si non tangat illum, ut Superior est, ut si reveles secretum, quod Superior tanquam amicus tibi commisit: Lug. n. 309. Nota demum, quod lex, & præceptum Superioris facere potest, ut actio præcepta, vel prohibita spectat ad illam virtutem, ex cujus motivo præcipitur, aut prohibetur; hinc Subdiaconus v. g. qui non vovit castitatem, si fornicetur, fit sacrilegus, quia contra præceptum Ecclesiæ id ei prohibentis ex motivo Religionis: Doctores communiter.

V. Contra quintum: Qui occidens præterea discerpit cadaver, præscindat membra, evellat cor, &c., fit reus malitiæ specie distinctæ, nempe feritatis: Suar. Lug. Tambur. & alii; à fortiori, si hæc faciat adhuc spiranti, &c. Item velle occidere, & velle tantum graviter vulnerare, specie differunt, quia contra jura diversa ad vitam, & ad integritatem corporis. Similiter imprecari mala diversi generis, scilicet in fortunis, in honore, in corpore, in anima: Ov. & alii. Si odium sistat in mera delectatione mali proximi, vel displicentia ejus boni, absque voluntate efficaci, recurrit doctrina de delectatione morosa; idemque ait Lug. d. 16. num. 259. contra Suar. si odium sistat in mero desiderio inefficaci sine voluntate inferendi malum, quod tantum quasi fovetur, quia erit tantum contra charitatem in genere.

VI. Contra sextum: De hoc multa sunt dicta paulo ante §. 3. n. 2. & 3. per totos: plura dicentur alibi, præsertim in Tract. de Matrimon. Aliqua hic addo. Qui peccat cum conjugata, etiam consentiente marito, adhuc committit adulterium, ex Proposit. 50. damnata ab

Inn. VI. Si conjux in actu conjugali cum sua se morose delectet cum alia vel præsente, est species adulterii; ut etiam, qui accedit ad suam putans esse alienam: Sanchez, & alii. Item specie differunt copula inchoata in vase, vel circa vas innaturale, & deinde perfecta in naturali. Item consummata extra vas est contra naturam; si autem in actu ipso pœnitentia ductus quis se retrahat à copula illicita, non peccat de novo, etsi prævideat semen deciduum diffundi, quia id accidit tali voluntati bonæ: Sanchez, Lessius. Qui habet votum castitatis, & causat in alio pollutionem tactibus, &c. peccat contra votum; Doctores communiter: si autem solo consilio, vel mandato, negant Sanchez, & alii, affirmant Carden. & alii, quia castitas prohibet, ut nihil directe contra se procuretur. Prima fornicatio, vel pollutio tollentes virginitatem, secundum D. Th. Bon. & alios distinguuntur specie à reliquis, quia opponuntur virginitati, quæ videtur habere specialem honestatem à castitate in communi; sed negant Lugo, & alii plures (nisi vero per fraudem, dolum, aut vim defloretur virgo) quia semper est contra castitatem tantum, ut primum furtum contra justitiam tantum. Equidem non est circumstantia aperienda necessario in confessione, quia virginitas non cadit sub præceptum, sed consilium, ex Ap. 1. ad Cor. 7. Denique, si virgo sub potestate parentum consentiens defloretur, Fill. & alii putant, esse stuprum, quia fit specialis injuria parentibus, sed negat Sanchez, quia virgo tantum est domina sui corporis, & stuprum est vis ei illata; si autem inferatur non virgini, Joan. Sanchez putat, non mutare speciem: sed recte contradicunt alii cum D. Th. quia semper est contra justitiam.

VII. Contra septimum: Furtum per usuram, vel alium dolosum contractum est ejusdem speciei cum aliis furtis: rapina vero differt, quia fit per vim illatam personæ. Si furatus sis heri equum, hodie pecuniam, cras vestes, satisfacies dicendo, *Commisi tria furta gravia*, quia materiæ hic sunt moraliter ejusdem speciei. Si occasione confessionis fureris aliquid Confessario, Lug. & alii dicunt esse grave sacrilegium, etsi res sit levis, quia videtur, cedere in gravem irreverentiam Sacramenti: sed negat Averf. si res sit levis, uti dicitur etiam de levi mendacio in Confessione; imo, etiamsi res sit gravis, dummodo animus, & furtum fuerit post absolutionem.

VIII.

VIII. Contra octavum: Etsi mendacium in re levi semper sit leve, est tamen semper mortale, si addatur juramentum; dicere autem *In conscientia mea*, ex dictis etiam de Juram. non est tale (nisi adsit conscientia erronea) per se enim significat interpositionem suæ auctoritatis fide dignæ.

IX. Contra nonum: De non concupiscenda re aliena, &

X. Contra decimum: De non concupiscenda muliere aliena dictum est jam paulo ante §. 3. ubi de desiderio, & delectatione morosa, & fusius in Tract. de Conscient. loc. sup. cit.

QUÆSTIO III.

De Cordis Contritione.

CORDIS Contritio, ut vocatur à Florentino, definitur à Trident. *sess. 24. cap. 4.* *Est animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Hæc contritio sic generice accepta dividitur ab eodem Trident. *can. 3. & can. 5.* in perfectam, quæ absolute vocatur *Contritio*, & in imperfectam, quæ ab eodem appellatur *Attritio*. Itaque ad vitandam æquivocationem, contritionem generice acceptam dicemus dolorem de peccatis; hunc deinde dividemus in dolorem perfectum, quem vocabimus *Contritionem*; & in imperfectum, quem dicemus *Attritionem*; tum deum agemus de *Proposito*.

CAPUT I.

Quid de Dolore peccatorum?

VIDENDUM I. Quinam dolor requiratur ad valorem hujus Sacramenti? II. Quæ sint ejus Qualitates? III. Quando debeat elici?

§. I.

Quinam dolor requiratur ad pœnitentiæ valorem?

DICO primo: Ad Sacramentum pœnitentiæ essentialiter requiritur dolor formalis peccatorum: Doctores